

Поља

Као ђесник сјајиовао си, формално ђледајући, у зрелим годинама, 39. Шта је разлог за такав, за ђеснике неуобичајен ђосиуај?

- Ако неко своју прву књиу, и не само песничку, објави у тој години живота, он је, свакако, добро премашео све обичајене старосне стандарде у оквиру којих се обелодањује прво ауторско дело. Но, на ту чињеницу, ма колико она, из различитих разлога, изазивала поприличан песимизам, гледам овако: добро је што сам свој песнички првенац објавио баш у 39. години живота, а никако не би ваљало да се то догодило знатно раније или коју годину касније. Да сам, а то сам вероватно и могао, на пример, негде у 25. години живота штампао збирциу стихова, то би - ја то, наравно, знам - био чист првеначки промашај. један више у мноштву. у поплави рђаве или, што ништа није боље, осредње почетничке поезије. С друге стране, *Куиново*, моја прва песничка књиа, објективно речено, а надам се да то није заборављено, заиста је била лепо прихваћена у нашој књижевној јавности, готово у истој мери и у критичарским текстовима и код читалачке публике. Радило се заправо о томе да сам тек у везаном стиху дошао, ако смем тако рећи, до правог сопственог песничког гласа, што ми никако није успевало, или је ретко кад успевало, у дотадашњем вишегодишњем мучењу у оквирима слободног стиха. Тек кад сам написао стих *То је оно није ово* (први стих песме "Куиново"), који је у доброј мери, а можда и искључиво, аутопоетичан, схватио сам у ком би правцу требало да кренем у изграђивању своје евентуалне песничке индивидуалности.

Твоја ђоезија је, од самог ђочетика, најпре изненадила својом зрелостиу, али и свежином, ђишом све освојила својом мелодијом, али и семантичком ђустином, језичком еквилибрисајком, савршеним римовањем и мноу чиме друим. Свака од ђесничких књиа ђроглашавања је најусиешнијом ђесничком (и не само ђесничком нећ књићом уошшје) у годинама кад се обелодањивала. Преијосијављам да је такав ђријем био ђодстицајан за ђвој ђеснички рад?

- Нисам сигуран да је моја поезија баш "све освојила својом мелодијом", али сам сигуран да је она у тренутку кад је обелодањена представљала приметно изненађење. Радужем се ако је она - како кажеш - "изненадила својом зрелостиу, али и свежином", да не понављам и друге изненађујуће факторе које набрајаш. Дотакао си се, помало на заобилазан начин, и питања књижевних награда или признања, онога о чему не волим да говорим, о чему бих најрадије избегао разговор. Али, добро - јер и то су некакви књижевни показатељи: некад тренутни, сезонски, понекад и дуготрајнији, али никад пресудни и најважнији. Добијање књижевних признања може се схватити и као жртва коју одређени лауреат треба, на краће или дуже време, да поднесе или да подноси, што, кад је реч о мени, поприлично делује деконцентришуће, чиме се смањује несумњиво постојање постицајних ефеката изазваних неким књижевним признањем. И још ово: иза сваке награде књижевне или какве друге, мора стајати ауторитет њеног жирија, а ја сам се увек, верујте ми, кад год сам добио неку књижевну награду, прво обрадовао, а потом одмах и помислио да је ту и ту награду могао добити пре мене и заслужије од мене неко

ЗОВ ДРЕВНЕ ПЛЕМЕНИТОСТИ

РАЗГОВОР СА МИЛОСАВОМ ТЕШИЊЕМ

У краткој библиографији Милосава Тешића све је индикативно: рођен 1947. године у Љештанском (код Бајине Баште); објавио следеће књије песама: *Куиново* (1986 - Награда "Милош Црњански"), *Кључ од куће* (1991, 1992 - Награда "Борбе" за књиу године у 1991.г., "Змајева награда" Матице српске и Награда "Бранко Миљковић"), *Благо божије* (1993 - Награда "Борбе" за најбољу песничку књиу у 1993), *Прелест севера* (1995 - Награда "Рачанска повеља" и Награда "Борбе" за књиу године) и *Прелест севера, Круг рачански, Дунавом* (1996 - "Просветина" награда за поезију). Ако имамо у виду да је књиа *Благо божије* избор допуњен новим песмама, а последња књиа, друго издање проширено новим циклусом (чак новом збирком песама), онда је рачуница још фасцинантија: три (односно четири песничке збирке) и осам песничких награда. Ни један песнички избор последњих десет година није заобишао овог песника који је за кратко време око свог имена задобио редак ореол: да га подједнако респектују и књижевна критика и читаоци. Значи, више него довољно аргумената за експлицитан разговор са песником о оном најсензибилнијем, најимплицитнијем, дакле унутрашњем и осетљивом песничком бићу.

други. Ипак, стоји и ова чињеница: ниједно књижевно признање нисам добио од жирија чији су чланови исти људи, а готово ни већином исти.

За десет година четири ђесничке књије, али више нећ иијензивно ђесничко ђрисусиство. Можемо ли ђоворити о неком ђесничком ђлану или, још ђрецизније, о амбициознијем ђесничком ђројектиу: о циклусима књиа, а не само ђесам - јер ђвоје књије, бесумње, коресијондирају једна са друом?

- Четири или пет? То зависи од тога како се броји и да ли се прави разлика између књије и збирке песама. У првом случају у питању је обимније дело, а у другом дело знатно мањег обима. Ако се пође од чињенице да све моје књије имају преко сто страна текста, а да књије *Куиново* и *Кључ од куће* (особито ову), чине по две збирке песама и да у књизи *Благо божије* поред изабраних песама има и 25 нових, што је довољан број за једну књижицу стихова, онда се питање броја мојих песничких књија ипак усложњава.

Несумњив је, ако се има у виду цео мој досадашњи песнички рад, да сам се трудио да у њему не буде ништа случајно нити искитрено: почев од назива књија, од тема и мотива, од песничке топографије са изузетно наглашеном националном цртом, неретко веома индивидуализованом, од распореда појединих песничких циклуса, међусобно кореспондентних на плану значењских изукрштаности, па до версификацијске разуђености и коришћења учвршћених песничких облика (мислим на сонет продуженог трајања и један специјалан тип ронда).

Сматрам, даље, да сам са досадашњим песничким књиама завршио један циклус певања, други циклус, што зависи од много чега, тек треба да се отвори. То је као у сликарству: и песник, као и сликар, прелази из једне стваралачке фазе у другу. Не треба посебно наглашавати колико је то изузетно тешко извести. Потребно је прикупити нову песничку енергију и дати јој праву артикулацију, извести је на трон песничке истине, учинити је естетски дејством. Желео бих, и жеља може да буде и пуста жеља, да из свих таквих замршености, недоумица, да из тог и лепог и раздирућег неспокоја, изађем препознатљив на другачији начин.

Неким српским ђесницима, како модернистима, такав и неосимболистима, ђридодаван је еишјеи да су ђесници култиуре (М. Павловић, И.В. Лалић). Чини ми се да би се у највећој мери такав ђридев могао ђприишати и ђоезији коју ђишеш. Твоја ђоезија ђризива чак и дубљи искон, ђтрага за најдревнијим коренима нашег ђосиојања, сачуваним у самом језику, у ђиоипонимима, у сећањима на изворне ђренујке и ђримарна значења...

- Песници који у своју поезију до наглашености уграђују мотиве језика, традиције и културе могу се, поштујући све њихове различитости, подвести под заједнички појам *ђесници култиуре*. Мислим да су у мојој поезији друге две одредбе (традиција и култура) веома јаки мотив. Он је, ако се тако може рећи, мој лирски јунак, главни или епизодни, стварни или имагинарни, који се из песме у песму некад дограђује, некад разграђује. Понекад пева сам од себе, понекад, а и то је певање, вапи над

ПОЉА

собом, а каткад је понор, провалија, бездно, над чијом се месечином ужасне чедна душа света, језик може, ако га посматрамо са његове употребне, практичне стране, бити и виновник сваког зла, великог и малог, али и аниматор сваког добра. У свом чистом стању језик је божанство. Поезија се управо напаја таквим језиком, таквом језику она жели да се приближи. То божанско у језику за песništво је и пиће и храна.

За мене није нарочито песнички подстицајно савремено, модерно стање света ако се не могу кроз сву његову претећу смршеност и хаотичност апокалиптичних димензија наслутити дирљив знак искони, зов неке древне племенитости, покопан негде дубоко у нама, којег певање непрестано, можда и узалуд, покушава да пробуди, да призове у смрачену људску свест.

Ма колико савременост била песнички провокативна, она сама себи није довољна, осакаћена је и некомплетна у свом току ако не видимо да у њој постоје знакови древности, дубоки корени исконости. То исконско затрпано је у речима, међу којим су топоними концентрат за поезију неопходних елемената: они су одраз колективног памћења, историјске судбине једног народа, његове митологије, његове језичке инвенције, различитих видова његове културе. У оним етимолошким најзатамњенијим топонимима крију се и најпримарнија значења речи и најзворније ознаке доживљавања света. Топоними су звуци прошлих времена и она непрестано емитују и звуке и боје тих времена. Њиховим уплитањем у модерно песничко поимање света прочишћава се, чини се колико-толико бистријом, да не кажем и да се одстрањује, убиствена какофонија века у којем живимо.

Чини ми се да схваћаш грађење књиже као грађење куће - од темеља па до крова?

- Шта је друго књига песама него "зиданица / што трепери", а то што њен камен темељац може бити укопан и у ваздух, говори о томе колико је то чудесна кућа: у њој ником није тесно, у њу може свако кад год хоће да сврати, у њој су сви истовремено и домаћини и гости.

Поезија као пејзаж, лирски пејзажи. Има ли у твојој поезији додирних тачака са руском пејзажном лириком (Тјуишев, Феј и други)?

- Пејзаж, а може се рећи и простор, има у мојој поезији изузетно сложено значење. Отуда и није чудно што је он веома често и тематизован, што је носиоца основног значењског тока у песми. Понекад је пејзаж у њој тек декоративни детаљ, тек толико да се слика од језика ту нађе као хамајлија, као одбрана од урока. Он је, даље, неретко и пантеистичан, а са руском пејзажном лириком има утолико сродност што је одраз словенског доживљаја природе. Наравно, пејзаж је у поезији ретко кад самосврховит. Испод њега се крију различита душевна расположења, разнолики видови промишљања света, у распону, на пример, од меланхоличног до еротског, од теолошког до политичког. Ово последње покушао сам недавно да покажем на примеру једне строфе из Лалићеве песме "Записано над једним стихом".

По многим кријичарима и у твојој поезији реч је о насћавању симболистичке традиције, али и о ошварању досад неслућених, или зайосћавањених, симболистичких поштенција (на пример, шема и облика) у српској поезији?

- Под појмом насћавања симболистичке традиције вероватно подразумеваш неосимболистичко песništво. Мислим да у мојој поезији има довољно елемената који изневеравају стриктни симболизам, од којих је окренутост ка савременим темама најочљивији пример тематских искорачења из сфере симболистичког наслеђа. Но, кад је о томе реч, симболистичка аура довољно је видљива у мом песничком стваралаштву. Тематизовање самог језика, на пример, његове фонетске стране, као и тематизација самог феномена певања свакако су значајне особености у поезији која се сматра неосимболистичком.

На формалном плану, а то се да лако утврдити, користим се приличним бројем чвршће или лабавије организованих песничких облика, од којих два имају, како је већ речено, аутопоетички карактер (сонет продуженог трајања и рондо у варијанти од 13 стихова, од којих су три рефренска). Од других чврстих лирских облика поменимо оне који су ретки или изузетно ретки у српској поезији: балада, балата, лауда, рондел, триолет. У последње време преокупиран сам страмботом, једним посебним видом октаве.

Какве су могућности превођења овакве поезије, поезије песника који је још увек искључиво упућен на мајерњи језик, на мајерњи

мелодију и смисао?

- Поменуо си матерњу мелодију и смисао. То је довољно да се схвати колико је поезија такве обележености тешко преводива на друге језике. Њену мелодиозност, а посебно оно матерње у њој, немогуће преточити ни на најсродније језике, а несродно да и не помињемо. Преводилачку тешкоћу свакако представља и много појмова који у српском језику имају изузетну симболистичку носивост: митолошку, паганску, хришћанску, етнографску, историјску...

Простор у твојој поезији: да ли је он стварни или имагинарни?

- Сви топоними које сам опевао постоје као географске чињенице, али су они у песничкој географији и имагинарне творевине. Не ради се, дакле, о пуком описивању предела и места. (Уосталом, у многи-ма од њих ја никад нисам ни био - чак ни у Купинову). Реч је о покушају да се из њих, из њихових имена извуче виши смисао о људском животу у симбиози са природом, да се у њима открије дубље сведочанство о судбини и удесу једног колективитета, а ништа мање и појединачу у њему. Отуд многи од опеваних топонима имају лако препознатљив и потврђен значај у националној историји, а неки су, што је за мене веома важно, својим звуковним склопом, а и значењским затамњеностима и непрозирностима, песнички изузетно подстицајни.

Твој лирски јунак као да је водич кроз националну историју?

- Можда се таква опсервација понајвише односи на моју најновију књигу песама, на књигу *Прелест север, Круж рачански, Дунавом*. Њени лирски јунаци отиснули су се у бежанију, у време Велике сеобе, са Дрине, од манастира Раче, прешли Саву и Дунав и зауставили се у Сентандреји, а неки и даље; а један од њих, чувени Кипријан Рачанин, затворио је то невољно лутајуће кружење имагинарним повратком на полазишну тачку, где су се симболично укрстиле и спојиле две стране света - север и југ.

Може ли се говорићи о једном устројству твојих изразиш лирских песама, односно песничких књижа?

- Може се рећи да су у њима присутни полазишни епски мотиви или да постоји, макар у појединим песмама, епска свест о предмету певања, али се и једно и друго најчешће преобликује у индивидуално поимање епских константи, нужно неепски саопштених, односно лирски доживљених. Уосталом, поезија не препевава историју, већ је веома често и кад се бави историјским темама надисторична, па чак и неисторична.

Твоји песници, односно литерарно окружење: од Светио Саве, преко Бранка Радичевића, до наших дана? Поменимо још: фолклорну књижевност, мити, легенде, предања, јисану традицију, Вука, речнике и лексикографску грађу.

- Одговор је, и то веома прецизан, већ садржан у твом питању. Набројаћу, искључиво због читалаца ПОЉА, још нека песничка имена: Кодер, Змај, Лаза Костић, Настасијевић, Винавер, Благојевић, Попа, Алек Вукадиновић...

Да ли јонирање у прошлости значи скрећање погледа са свакодневнице или нешто друго? Колико је у твојој поезији јисану наше време, актуелна проблематика?

- Могло би се у мојим песничким књигама наћи доста песама у којима су знакови садашњег времена мање или више очигледни, а у неким од њих евидентан је и актуелни тренутак. Не би песници тек из чиста мира певали о прошлости да не уочавају, да не осећају њене јаке трагове у савремености, што значи да се не ради о архаичном поимању прошлих времена него о нечем битно другачијем: о покушају осавременавања прошлости, о племенитом опрошљавању саврмености у циљу одржавања за један народ, особито мали, драгоцених културних, националних и историјских континуитета; понекад се певањем које је мотивисано прошлосту покушава преваспитати и ујудити садашњост, а понекад се указивањем на рђаве примере из прошлих времена дају најозбиљније опомене потомству.

Песници су, бесумње, пажљиви читаоци прошлости, а понеки од њих, што је веома сложено осећање, не одвајају је од савремености: и једно и друго доживљавају као исту реку, реку која извире негде у најдубљим тамницама времена и тече ка неком непознатом ушћу, ка неком несазнатљивом крају.

Разговарао Зоран Ђерић